

TULEVAISUUDEN SUUNTA? – LEHDISTÖKATSAUS TEATTERIIN 2012

Katsauksen on laatinut Mikko Karvinen, joka työskenteli korkeakouluharjoittelijana Teatterin tiedotuskeskuksessa vuonna 2012.

JOHDANTO

Teatterivuosi 2012 oli jälleen monipuolinen ja mielenkiintoinen. Tämä lehdistökatsaus perustuu Teatterin tiedotuskeskukseen (TINFO) tilattujen seuraavien sanomalehtien teatteria koskevaan kirjoitteluun: *Aamulehti, Etelä-Saimaa, Etelä-Suomen Sanomat, Demokraatti, Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Kainuun Sanomat, Kaleva, Karjalainen, Keskisuomalainen, Lapin Kansa, Pohjalainen, Satakunnan Kansa, Savon Sanomat, Turun Sanomat*. Joistakin muista lehdistä on mukana yksittäisiä artikkeleita.

Runsaasta materiaalista nousi esiin kysymys, johon haluan tässä lehdistökatsauksessa keskittyä: millaiseksi tulevaisuuden toimintaympäristö teatterikentällä on muodostumassa? Olen rakentanut yhteenvedon siten, että aloitan pohdinnan teatterikentän tulevaisuuden haasteista hallinnolliselta ja yhteiskunnalliselta tasolta ja jatkan kohti toteuttavaa tasoa, jossa lopullisesti tullaan määrittelemään toiminnan muodot annettujen reunaehtojen mukaan.

Tämän teatterin tulevaisuutta koskevan kysymyksenasettelun pohjalta olen valinnut muutamia keskeisiä, toistuvia teemoja, joiden pohjalle rakennan katsaukseni. Näitä olivat mm. 1) kulttuuripoliittinen keskustelu, jota käytiin erityisesti Taiteen edistämiskeskuksen perustamisen sekä kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäen ympärillä; 2) teatterin ja yleisön suhde, kiivasta keskustelua käytiin mm. Lappeenrannan kaupunginteatterin ympärillä, jonka kevään 2012 katsojaluvut saivat paikallisen lehdistön kysymään, mikä on teatterin vastuu valtion tukemana kulttuurilaitoksena tarjota yleisölleen sellaista ohjelmistoa, joka on kiinnostavaa ja tuo teatteriin yleisöä; 3) teatterin yhteisöllisyys ja erilaiset soveltavan teatterin muodot sekä 4) teatterin kansainvälisyys, jota käsiteltiin

aikaisempaa enemmän. Näiden aihealueiden lisäksi käsittelen hieman henkilöuutisointia, jossa niinkään pyrin löytämään yhteyden tämän katsauksen pääaiheeseen, teatterin tulevaisuuteen. Tarkasteluni pääpaino on teatterilla yleisenä ilmiönä, joten teatterin eri muodot, samoin kuin yksittäisten esitysten kritiikit jäävät taustalle. Jokaisen teeman yhteydessä nostan esiin aiheesta heräviä kysymyksiä, joihin liitän lehtikirjoittelusta löytyviä esimerkkejä.

Aloitan yhteenvedon valitsemistani teemoista ja lopuksi teen joitakin yleisiä havaintoja lehtikirjoittelusta.

KULTTUURIPOLITIikka

Valtion taidehallinnon keskeistä uudistusta, Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) perustamista, laki- ja asetusluonnoksia ja taidekentän näkemyksiä käsiteltiin lehdistössä lähes koko vuoden ajan tasaisin väliajoin. Keväällä lakiluonnos saatiin lausuntokierrokselle (mm. *Keskisuomalainen* 1.3.2012, *Turun Sanomat* 1.3.2012). Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan taidekentän kritiikki oli otettu huomioon lakia valmisteltaessa. Myöhemmin mm. *Kaleva* (27.3.2012) maalaili tulevaisuuden uhkakuvia, joissa alueellisten taidetoimikuntien muuttuminen Taiteen edistämiskeskuksen toimipisteiksi aiheuttaa päätöksenteon valumisen pois maakunnista. *Etelä-Saimaa* (4.4.2012) puolestaan nosti esiin monia kysymyksiä, lähinnä uhkia: näivettykö taiteen edistäminen pääkaupunkiseudun ulkopuolella? Miten apurahat jaetaan, jos siirrytään kohti isompia yksiköitä? Kuunnellaanko alueellisia asiantuntijoita? Tuleeko alueellisten pelkkiä taidetoimikuntien työntekijöistä toimistotyöläisiä eikä taiteenedistäjiä alueellaan?

Kesäkuun alussa laki Taiteen edistämiskeskukselta annettiin eduskunnan käsiteltäväksi. Syksyllä otsikoihin puolestaan nousivat tiedot alueellisten toimipisteiden tulevasta keskuspaikoista. Sen hetkessä uutisoinnissa huoli alueellisten taidetoimikuntien lukumäärän karsimisesta kolmestatoista kahdeksaan aiheutti keskustelua. Marraskuussa puolestaan uutisointiin, kuinka taiteilijajärjestöt vastustivat Taiken tulevan johtajan ”yksinvaltaa”. Johtajan asemaa pidetään liian vahvana, koska vallan katsotaan keskittyvät liikaa yksiin käsiin, jolloin on vaara, että yksi henkilö päättää liikaa suomalaisesta taidepolitiikasta. Kaiken kaikkiaan Taiteen edistämiskeskuksen uutisoinnista jäi tunne vahvasta vastakkainasettelusta taidehallinnon uudistamista ajavien poliitikkojen ja virkamiesten sekä toisaalta

taidekentän edustajien välillä. Uutisointi oli vahvasti negatiivisväritteistä. Liki ainoana myönteisenä tekijänä pidettiin hakijoiden oikeusturvaa ja valitusmahdollisuutta apuraha-asioissa.

Kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäki pysyi lehdistön hampaissa vuonna 2012. Ministeri herätti närkästystä jättämällä väliin monia kulttuuriväen arvostamia tapahtumia, jonne tapahtumien järjestäjät ja media olettivat kulttuurista vastaavan ministerin ilman muuta osallistuvan. *Helsingin Sanomien* kulttuuritoimittaja Teemu Luukka kävi läpi laajasti ministerin edesottamuksia Lauantaiesseessä (*Helsingin Sanomat* 22.6.2012). Luukka ottaa kriittiseen tarkasteluun mm. Arhinmäen kulttuuripoliittisen linjan, joka vaikuttaisi olevan enemmän ministerin omia kiinnostuksen kohteita tukeva kuin esim. taidelaitoksia suosiva. Tulevaisuuden haasteiksi ministerille heitetään mm. vuoden 2014 taiteen ja kulttuurin budjetti, johon on odotettavissa valtion säästötalkoiden johdosta leikkauksia. Toinen merkittävä seikka tulevaisuuden rahanjakopolitiikassa Luukan mukaan saattaa olla taidelaitosten tukijärjestelmän uusiminen.

Kesällä herätti hämmästyttä Arhinmäen ilmoitus jäädä saapumatta Savonlinnan oopperajuhlille (mm. *Turun Sanomat*, *Kaleva*, *Kouvolan Sanomat* 3.7.2012), perinteikkään kulttuuritapahtuman 100-vuotisjuhlallisuuksiin. Ministeri vetosi kolmen viikon kesälomaansa. Samuli Tiikkaja pohti artikkelissaan ”*Onko pakko mennä, jos ei halua*” sitä, millaisen kuvan ministeri antaa itsestään tehdessään valintoja eri kulttuuri- ja urheilutapahtumien joukosta (*Helsingin Sanomat* 4.7.2012). Tiikkaja tulee analyysissään siihen tulokseen, että Arhinmäki on valinnut ministerikautensa alussa mielenkiinnon kohteikseen enemmän omaa äänestäjäkuntaansa kiinnostavat tapahtumat, joihin ns. korkeakulttuuri ei näytä kuuluvan. Samaa aihetta käsitteli Aamulehti pääkirjoituksessaan (*Aamulehti* 7.7.2012). Lehden mukaan ”oopperan nimittely ’paremman väen’ puuhasteluna on väsynyttä ajattelua, jossa näkyy vanhanaikaisen herravihan lietsonnan perintö”. Ehti ministeri kuitenkin Kajaanin Runoviikkojen avajaisiin.

Satakunnan Kansa jatkoi Arhinmäen kritisointia pääkirjoituksessaan 11.8.2012. Otsikon mukaan ministeriltä puuttuu kulttuurin linja ja pelisilmä. Aikaisemmin mm. kapellimestari Esa-Pekka Salonen ja oopperalaulaja Karita Mattila olivat kritisoineet ministeriä ns. korkeakulttuurin väheksymisestä. Joukkoon liittyi myös toinen oopperalaulaja Jorma Hynninen (mm. *Keskisuomalainen* 28.8.2012). Ministeri itse alkoi olla kyllästynyt koko keskusteluun, mutta ei uutisten perusteella lähtenyt kovinkaan

hanakasti keskustelemaan asioista lehtien palstoilla. Kuitenkin *Kansan Uutisten Viikkolehdestä* 10.8.2012 ministerin näkemyksiä pystyi lukemaan. Jutun perusteella Arhinmäen agendalla on tukea kulttuuria monimuotoisesti ja hälventää rajaa korkea- ja populaarikulttuurin välillä.

Journalismin näkökulmasta tarkasteltuna Arhinmäki-uutisointi näyttäytyi vastakkainasetteluna, jossa ministeri on ollut ns. korkeakulttuurin edustajien kanssa vastakkain. Näin ollen arvoasetelmaksi on muodostettu klassinen tilanne: korkeakulttuuri vastaan populaarikulttuuri. Hämmästyttävää, että tällainen rajanveto edelleen olemassa! Onko Arhinmäestä tehty lehdistön puolelta sylkykuppi arvokamppailussa, jota käydään korkea- ja populaarikulttuurin kesken? Jan Erola vertaa Arhinmäen kohtelua jo kiusanteoksi (*Journalisti.fi* 16/2012). Tuliko ministeri loukanneeksi joitain pyhiä arvoja? Jos näin on, herää jatkokysymyksiä: kenen pyhiä arvoja on loukattu (taiteilijoiden, korkeakulttuurin parissa toimivat muut edustajat, lehdistön edustajat, korkeakulttuurin kuluttajat)? Mitkä itse asiassa ovat ne pyhät arvot, joita pitää tukea? Taide ja kulttuuri jos mikä on luovaa ja orgaanista toimintaa, joka muuttaa muotoaan aikojen mukana. Ei voi olla välttämättä ajatukselta, jossa pyritään säilyttämään nykyinen status quo hinnalla millä hyvänsä. Omien saavutettujen etujen menettämisen pelko nostattaa vastareaktioita herkästi. Siis, puolustavatko kulttuuritoimittajat omaa toimialuettaan ja toimivat korkeakulttuurin puolestapuhujina? Lukijan näkökulmasta vastakkainasettelu on luotu hyvin yksinkertaiselta pohjalta esittämättä kumpaakin osapuolta tukevia esimerkkejä, jolloin kiistaa ja debattia on helppo synnyttää. Toki kritiikkiä voidaan kulttuurista vastaavalle ministerille esittää siitä, missä menee raja omien mieltymysten ja virkavelvollisuuksien välillä.

Viulusti Pekka Kuusisto esitti omia näkemyksiä Arhinmäen ympärillä käydyistä kulttuurikeskustelusta (*Kansan Uutiset* 16.9.2012). Kuusiston mielestä keskustelu on ollut ”muutaman toimittajan masinoimaa ylilyöntiä, johon minutkin on sotkettu”. Lisäksi hän jatkaa, että ”vastakkainasettelu ja tappelu korkea- ja populaarikulttuurin välillä on täysin hyödytöntä. Eri osapuolien pitäisi rohkeasti tutustua toistensa erikoisalueisiin, jolloin varmasti löytyy jokin respekti”. Eikä Kuusisto ole näkemyksiensä kanssa varmaankaan yksin.

Lehtikirjoittelu, jossa eri kulttuurikäsitteiden kamppailu elää näin kärjistetyn vahvana, herättää kysymyksiä siitä, minkälaisia ovat kulttuuritoimittajien ja kulttuuritoimitusten kulttuurikäsitteet. Olisiko aika ottaa huomioon myös vähemmän huomiolle jäävät kulttuurin muodot, esim. nyt

käsittelyssä olevan teatterin piirissä toimivat vapaan kentän toimijat suurten laitosteattereiden jaloissa? Kuinka näille teatterintekijöille saataisiin paremmat mahdollisuudet harjoittaa ammittiaan jatkuvasti kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa? Ollaanko tulevaisuudessakin edelleen tilanteessa (lehdistön näkökulmasta), jossa meillä on vain korkeakulttuuria ja populaarikulttuuria vai jotain yhteistä, uutta, mielenkiintoista ja kaikkia liikuttavaa ja puhuttelevaa?

Heikko taloustilanne näkyi myös kulttuuriuutisoinnissa. Uutisoinnissa oli käsitelty mm. sitä kuinka opetus- ja kulttuuriministeriö tulee leikkaamaan valtionavustuksia kautta linja. Suurimmista taloista otsikoihin nousivat mm. Suomen Kansallisteatteri ja Suomen Kansallisooppera. Kansallisteatteri teki myöhemmin syksyllä johtopäätöksiä vähentää ensi-iltojen määrää vuodelle 2013. Mm. suunniteltu Andriy Zholdakin *Kolmen sisaren* ohjaus peruuntui. Epäselväksi jäi, oliko kyse pelkästään taloudellisista tekijöistä (*Helsingin Sanomat* 25.9.2012)?

Kulttuurimäärärahojen leikkausten vaikutuksia tarkasteltiin myös tulevien investointien näkökulmasta. Mm. Espoon kaupunginteatteri tarvitsisi uuden teatteritalon, mutta näillä näkymin sellaista ei ole tiedossa. Entiset tilat kaipaavat kunnostusta, eikä nykyinen kiinteistönomistaja ole halukas jatkamaan vuokrasopimusta. Muitakin teatteritaloja ollaan peruskorjaamassa, ainakin Kuopiossa, Turussa ja Porissa. Säästöt lakkauttavat myös Kansallisoopperan balettioppilaitoksen yhteistyön Kaisaniemen ala-asteen kanssa (*Helsingin Sanomat* 16.11.2012). Oppilasmäärä tulee kahdessa vuodessa supistumaan noin puoleen. Hyviä uutisia kuului esim. Jyväskylästä, jossa Kansannäyttämö löysi kumppanin Teatteri Miilusta. Sen sijaan huomiota herättävän vähän mahdollisten leikkausten vaikutuksia pohdittiin valtioneosuuslainsäädännön ulkopuoliseen teatterikenttään ja free lancereihin.

OHJELMISTON JA YLEISÖN VÄLINEN SUHDE

Teatterit ovat aina joutuneet tasapainoilemaan taiteellisen tason ja yleisön mielenkiinnon välillä. Ohjelmistopoliittiset kysymykset nousivat esiin erityisesti Lappeenrannassa. Kaupunginteatteri kärsi kevään aikana huomattavasta yleisökadosta, jota käsiteltiin *Etelä-Saimaassa* keväästä alkaen. Keskusteltu paljasti jälleen kerran ohjelmistojen, yleisön odotusten ja toiveiden sekä taiteellisen kunnianhimon välisen herkän suhteen. Millaista ohjelmistopoliittikkaa paikkakunnan oman teatterin tulisi tehdä, jotta se täyttäisi määrittelemättömän niin sanotun suuren yleisön odotukset, täyttäisi

katsomot, tyydyttäisi teatterintekijöiden taiteellisen laadun ja kunnianhimon vaatimuksia sekä lunastaisi paikkansa verovaroin tuetun, kulttuuripalveluja kuntalaisille tarjoavana kulttuurilaitoksena. Mikä on tulevaisuudessa teatterin suhde yleisöön? Millaista ohjelmistoa teatterin pitäisi tarjota katsojilleen? Käyn seuraavaksi läpi lyhykäisyydessään Lappeenrannan kaupunginteatterin ympärillä käytyä keskustelua.

Toukokuussa *Etelä-Saimaa* peilasi teatterin nykytilaa aikaisempaan (9.5.). Artikkelin mukaan alkuvuoden ohjelmisto teatterissa on ollut taiteellisesti korkeatasoista ja kunnianhimoista, mutta yleisön mielestä ilmeisesti raskasta, mikä on näkynyt katsojamäärissä. Toimittaja Riina Nokso-Koivisto kirjoittaa puolestaan, kuinka teatterinjohtaja Jari Juutisen kaudella on panostettu myös markkinointiin (15.5.). Teatterin henkilökunta on jalkautunut kaupungille, markkinointityötä on tehty niin automarketeissa kuin kauppakeskuksissa. Toimittajan mielestä jo teatterin esityskalenteri kevään osalta näytti huolestuttavalta, kun ohjelmistossa olivat mm *Kristiina K.* ja *Hevosien tarina*. Teatterin omaa komediaa tai lastenteatteria ei ollut ollenkaan. Perusteluksi sanottiin rahojen säästöä syksyn musikaalia varten. Toimittaja kysyikin, voiko kuntalaisten verorahoilla pyörivä teatteri tehdä vain johtajansa oman maun mukaista teatteria? Eikö sen velvollisuus olisi tarjoilla teatteria monipuolisemmin, useille ikäryhmille ja moneen makuun? Tämän lisäksi teatteri on rakentamassa uutta teatteritaloa, jonka kustannukset lasketaan miljoonissa. Tämänkin keskustelu saatiin kytkettyä kokonaiskuvaan teatterin suhteesta yleisöönsä.

Keskustelu jatkui myös kesän aikana. Heinäkuussa uutisoitiin, kuinka Lappeenrannan kirjasto kärsii teatterin tappioista (*Etelä-Saimaa* 17.7.2012). Uutisen mukaan kirjastoa on kielletty hankkimasta uutta aineistoa. Taustalla on se, että kulttuuria toimialana tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, jolloin muut kulttuuritoimijat, tässä tapauksessa kirjasto ja Lappeenrannan kaupunginorkesteri, kärsivät teatterin tappioista. Rahoituskeskustelu heijastui myös lukijakommentteihin ja yleisökirjoituksiin. Elokuussa Kirjailija Aimo Vuorinen esitti oman näkemyksensä teatterin tilanteesta (*Etelä-Saimaa* 14.8.2012). Hänen mielestään yleisöllä ja teatterilla on kahdensuuntainen luottamuspuola: teatteri ei luota yleisöönsä eikä yleisö teatteriinsa. Muutamaa päivää myöhemmin uutisoitiin, että teatteri lupaa tulevaisuudessa keventää ohjelmistoaan (*Etelä-Saimaa* 16.8.2012). Lappeenrannan kulttuurilautakunta oli käsitellyt teatterin tappiota ja siitä syntyneitä säästöpaineita. Ratkaisua lähdettiin hakemaan myös uudesta mallista. Kulttuurilautakunta aikoi koota seurantaryhmän, joka käy teatterin harjoituksissa, seuraa

mihin suuntaan ohjelmistoissa mennään ja antaa palautetta teatterille. Heti välittömästi heräsi kysymys, aikovatko poliitikot puuttua teatterin ohjelmistoon? Tämä väite kumottiin nopeasti. Jo seuraavan päivän lehdessä (*Etelä-Saimaa* 17.8.2012) uutisoitiin, että seurantaryhmästä on tarkoitus tehdä vapaamuotoinen keskustelupiiri, jonka palautetta teatteri voi halutessaan hyödyntää. Teatterinjohtaja Jari Juutinen ei tässä vaiheessa vielä itse tiennyt, mitä seurantaryhmä käytännössä tarkoitti. Syksyllä saatiin kuitenkin hyviä uutisia yleisömäärien kannalta, kun teatterin *Myrskyluodon Maija* – musikaali oli onnistunut saamaan katsojat takaisin teatterisaliin.

Mikä sitten tulee olevan tulevaisuuden trendi? Väittäisin, että mikään tuskin muuttuu. Teatterit joutuvat jatkossakin miettimään katsojiaan niin kauan, kun valtionosuusjärjestelmä on voimassa. Teatterien oletetaan tuottavan yleishyödyllistä toimintaa, vaikka ne joutuvat elämään taloudellisten realiteettien kanssa. Tällaisen kuvan saa ainakin Lappeenrannan kaupunginteatterin kirjoittelun perusteella.

YHTEISÖTEATTERI JA YLEISÖN SAAVUTETTAVUUS

Yhteisöllisyys, yhteisöteatteri ja muut erilaiset soveltavan teatterin muodot ovat yhä enemmän osa sekä ammatti- että harrastajateatteria. Tähän liittyvät erilaiset taidehankkeet, joita tehdään todella runsaasti eri puolilla maata. Teatterintekijät painottavat myös haastatteluissaan yhdessä tekemisen kulttuuria omassa työssään. Lasten- ja nuorten teatterissa tämä puoli tulee vielä enemmän esille. Siellä yhdessä tekemisen kulttuuri voi hyvin ja se on melkein elinehto ja monille syy alkaa harrastaa teatteria.

Lehtiartikkelien pohjalta näyttäisi siltä, että entistä enemmän tämä yhteisöllisyys ja yleisön kohtaaminen uudella tavalla on löytänyt tiensä myös ammattiteattereiden toimintatapoihin. Erilaisia avoimia harjoituksia ja tekijätapaamisia järjestetään monissa teattereissa. Kulttuuripolitiikka on painottanut vaatimuksia kulttuurin saavutettavuudesta. Julkisten teatteri-instituutioiden odotetaan vievän kulttuuria myös sinne, missä sitä ei ole saatavissa, ja tulevan ulos teatteritalojen uumenista ja tekevän toimintaa entistä näkyvämmäksi ja asettuvan uudenaikaiseen vuorovaikutussuhteeseen erilaisten yleisöjen kanssa.

Saavutettavuuteen kiinnitettäneen tulevaisuudessa huomiota myös yhtenä rahoituskriteerinä.

Teattereiden haasteena onkin tehdä näkyväksi tätä osaa toimintaansa. Kulttuuripoliittinen epäsuora

ohjaus vaikuttaa teattereiden toimintaan ja myös teatteria koskevaan julkisuuteen. Ilahduttavaa on, että myös lehdistö on tehnyt näkyväksi tätä uudenlaista toimintaa. Olen jälleen kerännyt muutamia esimerkkejä, kuinka yhteisöteatteri on näkynyt lehdissä.

Suomen Kansallisteatterin Kiertuenäyttämö toi Kajaanin Runoviikoille näytelmät *Paperisilta* ja *Paperihiiri*, joiden kanssa Kiertuenäyttämö on vierailut eri vastaanottokeskuksissa ympäri Suomea (*Kainuun Sanomat* 8.7.2012). Kajaanissa esitys toteutettiin siten, että turvapaikan hakijat lapsineen olivat seuraamassa esitystä lapsineen muun yleisön joukossa. Teatterivierailun toivottiin vähentävän eristyneisyyden kokemusta. Heinäkuussa *Paperisilta* vieraili myös Joutsenossa Konnunsuon vastaanottokeskuksessa (*Etelä-Saimaa* 12.7.2012). Syksyllä Kiertuenäyttämö aloitti uuden projektin kimpussa, nyt materiaalina oli käytetty ikäihmisten muistoja Neuvostoliitosta (mm. *Helsingin Sanomat* 6.9.2012, *Aamulehti* 11.9.2012). Palvelutaloja kiertänyt *Neuvostoliitto – tarina Uskosta* sai seurakseen Kansallisteatterin Willensaunassa esitettävän *Neuvostoliitto*-näytelmän.

Jyväskylässä huostaan otettujen lasten ongelmia ratkottiin musikaalin avulla (*Kouvolan Sanomat* 20.9.2012). Parinkymmenen nuoren ryhmä harjoitteli *Keinu*-musikaalia, jota esitettiin Jyväskylän kaupunginteatterissa kuusi kertaa. Tanssiteatteri Raatikko puolestaan teki vuorovaikutteisen esityksen, jossa lapsiyleisö puetaan rooliasuihin, ja yleisö sekä esiintyjät tarinoivat ja tanssivat yhdessä (*Keskisuomalainen* 23.3.2012). Raahessa lokakuussa peruskorjauksen jälkeen avattavassa museossa otettiin käyttöön museodraama, jonka kirjoittaa Saloisten koulun yhdeksäsluokkalaiset yhdessä äidinkielenopettajan kanssa (*Kaleva* 18.4.2012).

KANSAINVÄLISYYS – SUOMALAISTA TEATTERIA ULKOMAILLA

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurivientiohjelma ja kulttuurintoimijoiden erilaiset vientistrategiat ja liikkuvuusohjelmat ovat nostaneet myös kansainvälisen liikkuvuuden keskiöön. Keskustelu kansainvälisyydestä on painottunut nimenomaan viennin taloudelliseen näkökulmaan ja esimerkkinä on usein käytetty populaarimusiikkia tai peliteollisuutta. Ilahduttavasti julkisuudessa on tarkasteltu kuitenkin myös teatterin, tanssin ja sirkuksen kansainvälisyyttä. Teatterialan taiteilijoiden teatterifestivaalien, TINFOn ja näytelmäagentuurien työ ja tulokset kansainvälisen liikkuvuuden, yhteistyön ja viennin edistämiseksi ovat myös tulleet myös laajempaan julkisuuteen. Helmikuussa

julkaistiin tilastoja suomalaisten näytelmäkirjailijoiden tekstien esityksistä ulkomailla vuonna 2011. Uutisen mukaan vuonna 2011 esitettiin kaiken kaikkiaan 85 esitystä 24 eri maassa. Kirjailijalistan kärjessä olivat Bengt Ahlfors, Mika Myllyaho ja Sofi Oksanen. Uutisen julkaisivat useat lehdet ympäri Suomea (mm. *Pohjalainen, Etelä-Saimaa, Keskisuomalainen* 22.2.2012). Lehdistöissä kirjoitettiin melko paljon suomalaisesta teatterista maailmalla, joista olen seuraavassa poiminut muutamia esimerkkejä.

Sofi Oksasen *Puhdistus* sai ensi-illan Isossa-Britanniassa. Paikallisten arvioiden mukaan vastaanotto oli pääsääntöisesti positiivista. Tapaus nostetaan jopa suureksi suomalaiseksi teatteritapaukseksi (mm. *Keskisuomalainen, Turun Sanomat, Kaleva* 28.2.2012). Oksanen oli muutenkin paljon esillä vuoden aikana. *Puhdistus* nähtiin vuoden aikana myös sekä oopperana että elokuvana. Lisäksi Oksasen uuden romaanin julkistaminen syksyllä toi paljon palstatilaa.

Alkuvuodesta uutisoitiin espoolaisen nukketeatteri Hevosenkengän vierailusta Japaniin, joka oli juuri toipumassa maanjäristyksen ja sitä seuranneen tsunamin jäljistä (*Helsingin Sanomat* 6.2.2012). Ryhmäteatteri tuotti Esa Leskisen ja Sami Keski-Vähälän *Jatkuvaa kasvua* Edinburgh Fringe 2012 – festivaaleille (mm. *Helsingin Sanomat* 10.7.2012; myös muut lehdet). Hienoja uutisia kuultiin elokuussa, kun paikallisin voimin toteutettu esitys *Continuous Growth* palkittiin festivaalin parhaana uutena näytelmänä (mm. *TS* 11.8., *Kaleva* 12.8., *ESS* 13.8.). Samainen englanninkielinen versio lähti myös marraskuussa Kiinaan Shanghaihin International Contemporary Festivalille (esim. *Turun Sanomat* 21.10.2012, *Etelä-Suomen Sanomat* 23.10.2012)

Helsingin Sanomat kirjoitti Ylen uutiseen viitaten, että Leea Klemolan *Kokkola*-näytelmä tullaan esittämään tulevana kesänä Chicagossa Yhdysvalloissa (*Helsingin Sanomat* 17.2.2012).

Nya Rampenin kerrottiin osallistuvan Avignonin festivaaleille *Conte d'Amour* -esityksellään (*Helsingin Sanomat* 24.3.2012). Sama lehti uutisoi myöhemmin keväällä siitä, kuinka Nya Rampen oli löytänyt yleisönsä Keski-Euroopasta. Helsinkiläinen Viirus-teatteri puolestaan esiintyi Finnimini-festivaaleilla esityksellään *Identity is a Myth* (*Hufvudstadsbladet* 15.4.2012).

Meksikolaisen DramaFest -teatterifestivaalin teemamaana oli Suomi. Festivaali järjestettiin Mexico

Cityssä, Taxco Cityssä ja Acapulcossa 7.8.–9.9.2012. Hili Iivanainen ohjasi kantaesityksenä meksikolaisen Elena Guiochinsin näytelmän *Connecting People*. Juha Jokelan *Mobile Horror* puolestaan nähtiin meksikolaisen Mario Esponozan ohjauksena. Tamperelainen Teatteri Telakka puolestaan esitti itse näytelmän *Kuningatarleikit*. Lisäksi Laura Ruohosen ja Otso Kauton tekstejä esitettiin espanjaksi lukuteatterissa.

Turun Sanomat uutisoi marraskuussa (25.11.2012), kuinka Teatteri Quo Vadiksen ja sen madridilaisen tytäryhtiön Quo Vadis Madridin ensimmäinen yhteistyö *BurningBurning* oli saanut hyvän vastaanoton Espanjassa. Esiintymispaikkana oli ollut jurtta, joka oli pystytetty Círculo de Bellas Artesin kattoterassille. Katsomo on ollut täynnä ja esitys on saanut huomiota myös paikallisessa mediassa. Lisäesityksistä keväälle 2013 oli jo neuvoteltu.

Tämän tapaista uutisointia toivoisi suomalaisista esityksistä enemmänkin. Kuten näistäkin esimerkeistä huomataan, uutisointi keskittyy pääsääntöisesti siihen, että joku ryhmä yleensäkin pääsee esiintymään ulkomaille. Lukijoille olisi varmasti myös mielenkiintoista kertoa myös sitä, mitä paikan päällä lopulta tapahtui ja millaisen vastaanoton esitykset saivat. Uskoisin tämän herättävän lisää mielenkiintoa myös esittäviä taiteita kohtaan, jos edelleen haluamme edistää kulttuurivientiä. Jos kerran kansainvälisyys ja kulttuurivienti on hallituksemme agendalla, toivoisi kulttuuritoimitusten ja -toimittajien löytävän suomalaiset teatteriryhmät useamminkin lehtien palstoilta.

YHTEENVETO

Tässä lehdistökatsauksessa on ollut johtoajatuksena teatterialan tulevaisuuden haasteet. Haluan lopuksi tehdä yhteenvetoa niistä asioista, jotka eivät tulleet aikaisemmin esille. On mielenkiintoista ja yllättävääkin havaita, kuinka laajasti suomalaisesta teatterista ja kulttuurista kirjoitetaan lehdistössä. Kirjoittelu todistaa, kuinka laaja ja monipuolinen esittävien taiteiden kenttä maassamme on.

Suuren yleisön silmissä laajasti julkisuutta saavat kirjailijat, ohjaajat, teatteritalot, näyttelijät, tanssijat ym. ovat vain pieni osa alan mediajulkisuutta. Voimakkaimmin tämän kokee, kun lukee pienempien maakuntalehtien kulttuuriuutisia. Lehdet kirjoittavat aktiivisesti oman paikkakunnan ja lähiympäristön

kulttuuritapahtumisesta, mikä osoittaa omalta osaltaan paikallislehdistön mielenkiintoa omaa yhteisöään kohtaan. Henkilöuutisointien osalta lehdet tuovat esiin myös oman paikkakunnan teatteri- tai muiden taidemuotojen ryhmiä sekä esittelevät mielenkiintoisia henkilöitä, jotka ovat mukana taidetoiminnassa, oli kyse sitten ammattimaisesta tai harrastajatoiminnasta.

Jos verrataan maakuntalehtien suhdetta *Helsingin Sanomiin*, maan laajalevikkisimpään sanomalehteen, havaitaan yksisuuntaisuus. Maakuntalehdet ottavat esim. teatteriarvosteluissaan hyvin usein esille Helsingin teattereissa esitettyjä näytelmiä, mutta *Helsingin Sanomat* puolestaan hyvin harvoin uutisoi siitä, mitä muualla Suomessa esitetään tai ylipäätään sitä, mitä muun Suomen teattereissa tapahtuu tai mitä muualla Suomessa teatteritaiteilijat tekevät. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella teatteria tekevä tulee valtamediassa näkymättömäksi! Jos *Helsingin Sanomat* tuntee olevansa maan ykköslehti ja koko Suomen äänitorvi, olisi loogista, että myös kulttuurin puolella nostettaisiin mielenkiintoisia esityksiä valtamediaan. Tällä hetkellä näyttää siltä, että uutisointi on melko yksisuuntaista. Tämä esimerkki herättää kysymyksen *Helsingin Sanomien* roolista. Onko lehdestä tulossa entistä enemmän paikallisiin kotimaan uutisiin keskittyvä alueellinen lehti vai onko lehdellä halua ja resursseja käyttää laajan lukijapohjan tuomaa markkinajohtajuutta uutisoimaan myös muun maan runsasta teatteri- ja kulttuuritarjontaa.

Miltä muuten näyttää suomalainen lehdistö kulttuurin osalta vuonna 2012? Laajan materiaalin perusteella voidaan todeta, että valtaosa teatteria koskevasta kirjoittelusta on näytelmien arvosteluja ja kritiikkejä. Teatteri- ja taidefestivaaleista kirjoitetaan lähinnä paikallisesti. Suuremmat valtakunnallisesti kiinnostavista taidetapahtumista kirjoitetaan monissa lehdissä. Henkilöuutisoinnissa haastattelujen trendi voidaan karkeasti ottaen jakaa kahteen osaan: syntymäpäivä- tai taiteilijajuhlavuosiuutisoinnit ja jo tunnettujen, ns. julkkisten tai kyseisenä ajankohtana suosittujen taiteilijoiden haastattelut. Poikkeuksen tekevät jo aiemmin mainitsemani maakuntalehdet, jotka nostavat paikallisia tekijöitä uutisiin. Tekijät ovat lähinnä esiintyjä (näyttelijät, tanssijat yms.) tai ohjaajia, mutta harvemmin muu esitysten valmistamiseen kuuluvia työryhmän jäseniä, mikä on ajatuksena ristiriitainen, koska esim. monet näyttelijät mielellään korostavat teatterin yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä ja mikä on myös ollut tämän lehdistökatsauksen yksi johtoajatuksista. Haastattelut ovat usein hyvin pintapuolisia, eivätkä ne tarjoa kulttuuria seuranneelle useinkaan mitään uutta informaatiota. Myöskään taiteilijoiden puolelta mitään suuria avauksia tai agendoja ei tuoda esille.